

Секцыя 2. Эфектыўныя педагагічныя тэхналогіі і факультатыў

В. А. Войткус,
настаўніца беларускай мовы і літаратуры
катэгорыі
Мікашэвіцкай гімназіі імя В. І. Нядведскага

Тэхналогія французскіх педагагічных майстэрняў пры навучанні роднай мове

Факультатыўныя заняткі па беларускай мове ў 11 класе

На прапанаваным факультатыўным занятку выкарыстоўваюцца элементы тэхналогіі французскіх педагагічных майстэрняў. Выбар дадзенай тэхналогіі звязаны з тым, што пры яе ўжыванні ствараецца атмасфера добразычлівасці і сатворчасці, адбываецца зварот да асабістых пачуццяў школьніка, прысутнічае выбар дзейнасці самімі вучнямі, індывідуальная работа чаргуецца з калектыўнай. У працэсе пошуку адказаў на пастаўленыя пытанні вучні вучацца здабываць неабходны матэрыял, запаўняюць прабелы ў асабістых ведах. Пры гэтым школьнікі праз калектыўную і індывідуальную працу дасягаюць новых вяршынь у спасціжэнні прыгажосці роднай мовы, вучацца ўважліваму стаўленню да кожнага моўнага элемента. Выказванні навучэнцаў, заўвагі напрыканцы ўрока пра адносіны да вывучанага, атмасфера, настрой школьнікаў дапамагаюць настаўніку карэкціраваць, удасканалваць сваю далейшую дзейнасць з вучнямі.

Тэма: Знакі прыпынку пры адасобленых азначэннях.

Мэты:

- абагульніць і папоўніць веды пра пастаноўку знакаў прыпынку пры адасобленых азначэннях;
- вызначыць умовы адасаблення азначэнняў, вучыцца расстаўляць знакі прыпынку пры іх;
- выходзіць увагу да сінтаксічных канструкцый з адасобленымі азначэннямі.

Абсталяванне: на дошцы эпіграф са словамі верша Г. Тумаша «Роднае слова»; фотаздымкі з пейзажамі Беларусі; лісты з тэарэтычным матэрыялам «Адасабленне азначэнняў»; карткі з заданнямі №1, 2; тэставыя заданні № 1, 2.

Эпіграф:

*Народу, Бацькаўшчыне наканаванае,
Сынамі, дочкамі ганараванае,
Гісторыца з мінуўшчынай сівой
Вялікаснай дзяржаўнасцю сваёй.*

*У Празе вячыста значанае,
Францыскам Скарынам асвечанае,
Хлуснёю чужацкай аблітае
Як не субожнае, паспалітае.*

*Дударом, сакалом наспяванае,
Дуніным-Марцінкевічам навекаванае,
Цемрашалаў раць каб не зрушыла,
Каб не спольшчыла Беларушчыны...*

Генадзь Тумаш

Ход заняткаў

1. Арганізацыйны момант

2. Індукцыя

Чытанне і абмеркаванне вучнямі эпіграфа.

– Які настрой выклікае ў вас атмасфера, створаная пры дапамозе эпіграфа і ілюстрацый? (*Вучні выказваюць свае адносіны, настройваюцца на творчую працу.*)

– Якія асацыяцыі ўзніклі ў вас зараз? (*Можна назваць эпітэты, якія ўзніклі ў вучняў; можна выказвацца па адным сказе-асацыяцыі.*)

3. Самаканструкцыя

– Зразумела, што мы не выпадкова ў якасці эпіграфа ўзялі гэтыя радкі пра мову. Найперш словы паэта звязваюць нас з тэмай занятка.

Вучні называюць тэму, спосабы працы па тэме (аднаўленне тэорыі па тэме, праца са сказамі, тэкстамі, рашэнне тэставых заданняў). Выказваецца гіпотэза: мы павінны ў канцы ўрока... (знаходзіць сказы з адасобленымі азначэннямі, расстаўляць знакі прыпынку пры іх, выконваць тэставыя заданні).

– Якія адасобленыя азначэнні вы ўбачылі ва ўрыўку з верша «Роднае слова»? Чым яны выражаны? Чаму адасабляюцца?

– Зачытаць (самастойна) тэкст правіла «Адасабленне азначэнняў». Якія з пунктаў тэорыі не адлюстраваны ў нашым вершы?

4. Сацыяканструкцыя і творчасць

Праца па групам з заданнямі на картках № 1, 2.

У залежнасці ад узроўню падрыхтаванасці вучняў можна прапанаваць заданне: скласці свае сказы з адасобленымі азначэннямі на кожны з пунктаў правіла.

Пасля выканання адбываецца выступленне кожнай групы з адлюстраваннем разумення выканання практыкаванняў.

Карткі з заданнямі

№ 1. Выпішыце сказы з адасобленымі азначэннямі

Пачалася грыбная «эпідэмія». У суботу і нядзелю сотні машын, аўтобусаў, напоўненых людзьмі з кошыкамі і вёдрамі, вырываюцца з Мінска па ўсіх промнях дарог, што рассякаюць квадраты лясоў, блізкіх і далёкіх. Уяўляю гэтыя дарогі і прыгарадныя лясы з вышыні, з самалёта – бачыў неаднойчы, адлятаючы ў далёкія падарожжы ці вяртаючыся дадому.

Выязджаем на досвітку ў кірунку не лепшых лясоў, не самых грыбных – гэта цвёрдае перакананне майго сябра Міхася, заядлага грыбніка, якому належыць заслуга адарваць мяне ад пісьмовага стала, ад рукапісаў, сваіх і чужых, і пацягнуць на цэлы дзень у незнаёмы лес.

Міхась выказвае свае меркаванні наконт таго, што ёсць лепшыя грыбныя мясціны – за Лагойскам, пад Чэрвенем, на Уздзеншчыне. Але трэці пасажыр робіць выгляд, што не чуе гэтага. Вядзе ён у свае лясы.

Ён, гэты трэці – генерал у адстаўцы Жмянькоў Піліп Рыгоровіч. А з генераламі не спрачаюцца, іх слухаюць і выконваюць загады. Так у самым пачатку пажартаваў я. (*І. Шамякін*)

№ 2. Перабудуйце сказы так, каб неадасобленыя азначэнні сталі адасобленымі

1. Тут жа стаялі неахайна заваленыя кнігамі шафа, тэлевізар, канапа. (*В. Карамзаў.*) 2. Цвёрдая, сухая сцежка ўбегла ў халодны і настылы лес і скоранька знайшла там вузенькую, засыпаную тлустым цёмна-сіняватым асотавым лісцем дарогу. (*В. Адамчык.*) 3. Пахла цёплай зямлёй і абуджаным на ёй жыццём. (*В. Карамзаў.*) 4. Замятае і двор і балкон парудзелае мокрае лісце. (*П. Прыходзька.*) 5. За рукі чапляюцца нахіленыя над дарогаю каласы. (*Я. Скрыган.*) 6. Новае і кожны раз няснае і чароўнае пачуццё прастору і волі абуджала людзям сэрца. (*Я. Колас.*) 7. Амаль пасярод ракі ўзвышаўся парослы чырвонаю лазою пясчаны астравок. (*І. Чыгрынаў.*) 8. Мядовы пах чабору змешваецца з густым настоем нагрэтай сонцам хвоі. (*В. Вольскі.*) 9. Ледзь кранутыя пазалотай восені бярозкі нібы дапамагалі сонцу праганяць з лесу змрок. (*У. Шахавец.*) 10. З боку пасівелых за ноч расцяробаў наплывае на бераг ракі парны празрысты туманок... (*К. Кірэенка.*)

5. Разрыў

– Якіх звестак не хапае вам для выканання заданняў?

Тлумачэнне адбываецца настаўнікам з дапамогай найбольш здольных вучняў, выкарыстоўваецца тэарэтычны матэрыял.

6. Замацаванне ведаў

Вучні ў групах выконваюць тэставыя заданні №1, 2.

Тэставыя заданні

№1. Назавіце нумары сказаў, у якіх не адасоблены азначэнні

1. Знайшлося дваццаць прычын, толькі не тая сапраўдная. (*А. Пальчэўскі.*)
2. Яшчэ з двара Зося заўважыла Мікалая на вуліцы і, радасная, падышла да яго. (*А. Пальчэўскі.*)
3. Яны ведаюць ужо – вялікія задачы паставілі перад калгасамі апошнія студзеньскія і сакавіцкія пастановы. (*А. Пальчэўскі.*)
4. Узбаламучаны тады, захмелены да дурнаты абуджанымі, дагэтуль не спазнанымі пачуццямі, ён гатовы быў боўтнуць у гэтае таёмнае, як у вір галавою. (*П. Макаль.*)
5. Праз некаторы час акружаны сваімі вучнямі Анатоль Пятровіч выходзіць на вуліцу. (*А. Пальчэўскі.*)
6. З яго двара відаць яна (школа), двухпавярховая, у зелені пладовых дрэў. (*А. Пальчэўскі.*)
7. Колькі думак выклікала рака магутная і велічная па сваёй сіле і харакстве ў кожнага пасажыра. (*А. Пальчэўскі.*)

8. На абочынах глыбокай супрацьпажарнай баразны, яшчэ напоўненай снегам, ён, пацярушаны ігліцай ды прымурзаны, прамоклы ды прымёрзлы, зледзянелы, прыляпіўся волавам. *(Я. Брыль.)*

9. Пішу гэта, прачытаўшы ўрываў, які нам чытала дачка старога закаханая ў бацьку і ў маці сама ў гэтай любові таленавітая. *(Я. Брыль.)*

10. Пры такой, як сёння, паводкавай, проста патопнай колькасці кніг, словы такія, калі падумаць, – вельмі змястоўная пахвала. *(Я. Брыль.)*

11. Яго абміналі машыны, аўтобусы, тралейбусы, а ён ішоў сабе ды ішоў павольна заняты думкамі не звяртаючы ні на каго ўвагі.. *(А. Пальчэўскі.)*

12. Яны, адзінаццаць сем'яў, злучаныя бясконцай дарогай, згаладалыя, прыехалі нарэшце ў Ланск. *(А. Пальчэўскі.)*

13. Калі ж сасна такая маладая і вечназялёная зашумела сваёй кронай і грывнулася ў ваду, дуб скалануўся ад сполаху і сваімі разгалістымі карэннямі, якіх не дастала яшчэ вада, мацней учапіўся за зямлю. *(А. Пальчэўскі.)*

14. Чыстага маленства, не змешанага з пазнейшымі ўспамінамі, у мяне няма. *(Я. Брыль.)*

15. Таму ў гэтую, аж лішне лёгкую, зіму на незамерзлай ніжэй плаціны рацэ асела, прыжылося каля сотні дзікіх качак. *(Я. Брыль.)*

16. Учора ўвечары, на праходцы, хацелася запісаць, што ячмень трохі пажайцелы ўжо надсыр пасля бясконцых дажджоў, пахне соладка з нейкай іржавінкай. *(Я. Брыль.)*

Адказы: 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 16

№ 2. Назавіце нумары сказаў з недапасаванымі азначэннямі

1. Міця Скробат, цыбаты, з вялікім чубам, нізка нахіляецца над партай і маўчыць. *(А. Пальчэўскі.)*

2. Не раз стаяла яна (смерць), кашчавая, з ашчэранымі зубамі над Віктарам... *(А. Пальчэўскі.)*

3. Ён уяўляе яе сабе, маладую, прыгожую, за тоўстымі турэмнымі кратамі. *(А. Пальчэўскі.)*

4. Куры збіліся ў куточак і стаялі моўчкі, а Пеця, высокі, на цыбатых нагах, з вялізным тонкім чырвоным грэбнем на галаве, падыходзіў да кожнай з іх і сваёй дзюбай моцна стукаў у галаву. *(А. Пальчэўскі.)*

5. Пепенкі сапраўды былі цудоўныя, ляжалыя. *(А. Пальчэўскі.)*

6. Пеця, горды, з паднятай галавой, захопаў крыламі і абвясціў аб сваёй перамозе. *(А. Пальчэўскі.)*

7. Яна каціцца, а Лёня, радасны, бяжыць следам *(А. Пальчэўскі.)*

8. На ганак выйшла жанчына гадоў пад пяцьдзясят, прысадзістая, з адкрытым поглядам, з закручанай русай касой на галаве. *(А. Пальчэўскі.)*

9. Аднаго разу, ідучы ранняй вясной па алеі, высаджанай таполямі, я падняў пару зрэзаных атожылкаў. *(А. Пальчэўскі.)*

10. Валасаты, з першымі вусікамі, прыгожы юнак спяваў, крычаў і ўсміхаўся. *(Я. Брыль.)*

11. Адна карова пры адной, адна за адной, самавіта дзябёлыя, гладкія, шчодрыя. *(Я. Брыль.)*

12. А цяпер у сіняй воддалі відаць белыя дзяжкі глісераў, – меншыя, нерухомыя, і даўжэйшыя, з пенаю за кармой. (*Я. Брыль.*)

13. У тую ж раніцу яно (судна) – белае, чыстае, паэтычнае – памалу знікла за даляглядам... (*Я. Брыль.*)

14. Антон добра ведаў брыгадзіра, пажылога, з трошкі касаватым вокам, чалавека. (*А. Пальчэўскі.*)

15. Вывіваючыся па сцежцы, раз'юшаная, з паднятай галавой, змяя завіхалася дагнаць мяне і адплаціць. (*А. Пальчэўскі.*)

Адказы : 2, 4, 6, 8, 10, 12.

7. Рэфлексія

– Наколькі вы задаволены сёння сваёй дзейнасцю?

– Што ўдалося выканаць добра і лёгка, а што выклікала цяжкасці?

– З якім настроем вы закончылі ўрок?

8. Падвядзенне вынікаў

Настаўнік падводзіць вынік рабоце на ўроку, даюцца дадатковыя заданні па падрыхтоўцы да тэсціравання па пройдзеным матэрыяле.